

Nr 763

Av herr Nordgren m. fl., om en allsidig utredning rörande förutsättningarna för den mindre företagsamheten.

(Lika lydande med motion nr 604 i Första kammaren)

Den mindre företagsamhetens roll i vårt näringsliv är av utomordentligt stor betydelse. Undersökningar i USA och Sverige visar att de mindre företagens andel av näringslivet är i stort sett konstant. Föreanta staterna som är industriellt mer avancerat än Sverige och dessutom har stormarknadens fördelar uppvisar en företagsstruktur, där de mindre företagen spelar en lika stor roll som i Sverige. De enhetssträvanden på det ekonomiska området som råder i Europa innebär således inte någon risk för att den mindre företagsamheten skall minska i betydelse.

Ett dynamiskt näringsliv förutsätter en nybildning och omkonstrukturering av företag i allt snabbare takt. Uppfinningar och nya tillverkningsmetoder kan därigenom tillvaratagas på ett rationellt sätt.

Det är av stor vikt att människor med nyskapande fantasi och goda egenskaper som företagsledare har möjlighet att genom initiativ och risktagande bygga upp egenföretag från grunden. Sådana företag ger, i de fall då de visar sig ha bestående livskraft och utvecklingsmöjligheter, vårt näringsliv ett omistligt dynamiskt tillskott. Betydelsefullt är att på denna väg både de människor, de tillverkningsmetoder och de produkter som mest effektivt kan föra utvecklingen vidare tillåtes att i fri konkurrens göra sig gällande. Att åstadkomma ett liknande urval och en lika stor spontan utvecklingskraft inom storföretagen eller samhällsföretagen torde vara mycket svårt.

Denna spontana skaparkraft får inte hämmas eller förhindras av samhället genom detaljregleringar eller tillståndstvång. Det är ytterst väsentligt att den spontana skaparkraften får största möjliga spelrum. Detta befrämjar naturligtvis samhällsutvecklingen i sin helhet. Därför måste inte endast prusbildningen utan även kapitalrörelserna tillerkännas full frihet.

Mindre företag

Med mindre företag menas vanligtvis företag med en personalstyrka på mindre än femtio personer. Självfallet säger detta inte allt om företagets reella styrka. Ett lantbruk med 20 personer syselsatta är ett storföretag i sin bransch, medan en verkstadsindustri med samma antal

sysselsatta är ett litet företag. Genom den utbyggnad av finansstatistiken som sker i statistiska centralbyrån kan man förvänta sig en större överblick av och kunskap om den mindre företagsamheten.

De anställdas ställning i mindre företag

För anställda med olika uppgifter och ansvarsområden är det av betydelse att ett fritt val kan erbjudas dem mellan företag av skiftande struktur. Storföretagen har för både arbetare och tjänstemän sina fördelar, de mindre och medelstora ofta under direkt ägaransvar skötta företagen sina. Över huvud taget måste de mänskliga relationerna inom arbetslivet tillmätas allt större vikt. De mera personliga relationer som lättare utvecklar sig i mindre och medelstora företag gör dessa särskilt väl ägnade som experimentalfält för nya idéer. Avståndet mellan företagsledaren och de anställda är kort. Därigenom är det lättare att skapa en anda av levande gemenskap. I regel fungerar beslutsmekanismen inom företag så att betydelsefulla beslut föregås av omsorgsfulla överväganden, där olika intressen gör sig gällande. Inte minst från dessa utgångspunkter är företagsdemokratien av värde både för relationerna inom företaget och för dess expansion.

I mindre företag är det stundom möjligt att genom överenskommelser om andel i vinst eller aktieteckning med prioritet för de anställda ytterligare stärka bandet mellan de anställda och företagen. Det bör dock erkännas att olika vinstandelssystem för att nå framgång fordrar ganska speciella personliga förutsättningar hos både företagsledningen och dem som företräder de anställdas intressen. Detta hindrar inte att de bör prövas och att erfarenheterna även kan bli av värde för en del medelstora företag. De olika vägar som finns för att underlätta för de anställda att förvärva aktier i de företag där de arbetar ligger även väl till för mindre och medelstora företag. Här anmäler sig inte några större betänkligheter under förutsättning att de anställda fördelar sitt sparande på olika sparformer, och man har rätt att räkna med att lyckade initiativ inom några företag snabbt kan vinna efterföljd. Från ett egenföretags sida kan det emellertid i vissa lägen vara mindre lyckat med ett flertal minoritetsdelägare, t. ex. i samband med generationsväxlingar. Ett alternativ till aktieförvärv är att det inom företaget inrättas någon form av räntebärande sparkonto vars inestående medel kan indexregleras. Det är sålunda vår åsikt att man närmare bör utreda lämpliga system för både andel i vinst och de anställdas delägarskap. Möjligheterna att genom vissa bolags- och skatterättsliga åtgärder underlätta sådana arrangemang bör även prövas.

Några företags ekonomiska och samhällsekonomiska aspekter

En central fråga är de mindre företagens lönsamhet. Den moderna

tekniken kräver många gånger stora företagsenheter, som ter sig rationellare ur ekonomisk synpunkt. En undersökning av 450 företag i Sverige utförd av statistiska centralbyrån visar att lönsamheten är ungefär lika stor inom olika grupper av företagsamhet. Däremot stiger investeringarna per anställd inom svensk verkstadsindustri med stigande företagsstorlek, vilket väl får anses vara naturligt med hänsyn till de grenar där verklig stordrift är den enda rationella möjligheten. Övergången till en stormarknad tycks sålunda ej behöva medföra någon förändring av arbetsställets genomsnittliga storlek. Visserligen framtvings inom vissa branscher en ganska omfattande strukturrationalisering genom sammanslagningar och nedläggning av vissa företag med sämre lönsamhet, men detta uppväges av att nya och ofta starkt specialiserade småföretag vuxit fram.

För de flesta mindre företag gäller att deras storlek endast långsamt förändras. Förklaringen kan vara av flera slag. Konkurrensförhållanden föranleder måhända att lönsamheten är tämligen pressad och att de människor som äger och sköter dessa företag är tvingade till stark sparsamhet och har begränsade vinstmöjligheter. En annan förklaring kan vara att många företag föredrar att förbli små, när de nått en gräns i sin utveckling där dess disponibla resurser utnyttjas optimalt. Detta bör tolkas så att de produkter eller de tjänster som tillhandahålles i själva verket utbjudes till priser som är mycket förmånliga för konsumenterna. Det är med andra ord helt i sin ordning att en hög lönsamhet övervägande förekommer i starkt expansiva branscher där det gäller att tillgodose en snabbt växande efterfrågan. Samhällsekonomiskt är det inte berättigat att nedvärdera de delar av näringslivet som har att tillfredsställa en stabil eller endast långsamt växande efterfrågan.

Inlemmandet i en europeisk stormarknad innebär ökade möjligheter för små företag specialiserade på en tillverkning som kan säljas på den stora marknaden. Med andra ord — stormarknaden ökar småföretagens möjligheter att utveckla sig till högeffektiva och räntabla enheter. En specialitet eller en uppfinning av något slag som på en nationell marknad av t. ex. svensk eller nordisk storlek aldrig kan göra sig särskilt gällande får helt nya möjligheter. Men samtidigt blir konkurrensen hårdare även för de företag som huvudsakligen är inriktade på sin "hemmamarknad". Vi kan säga att EFTA nu är på väg att bli vår nya hemmamarknad, och redan detta innebär ganska betydande anpassnings- och omställningssvårigheter för en stor sektor av näringslivet omfattande alla typer av företag från stålverk till hantverk.

Även de mindre företagen måste för att kunna hävda sig följa den tekniska utvecklingen mot specialisering och långa serier. Man bör hålla i minnet att rationaliseringsprocessen även inom denna del av företag-

samheten redan tidigare har fortskridit i ganska god takt, men utbytet av relativt billiga verktyg mot dyrbara maskiner kommer emellertid att kräva en större insats av kapital än hittills, räknat per arbetare. Finansieringsproblemen för de mindre företagen, liksom för många andra typer av företag, ökar härigenom i betydelse. Kapitalförsörjningen både genom kredit och genom eget kapital behöver utbyggas och effektiviseras.

Lokaliseringspolitik

För att bedriva en aktiv och samhällsekonomisk fördelaktig lokaliseringspolitik spelar den mindre företagsamheten en stor roll. Nyföretagande sker ofta i form av ett litet företag. Nybildning av företag och en ständigt ökad differentiering av näringslivet ingår för övrigt som naturliga element i det ekonomiska system som marknadshushållningen representerar. Denna dynamik påverkar på ett avgörande sätt förutsättningarna för lokaliseringpolitiken, stadsplaneringen, kommunikationsväsendet, kort sagt hela samhällets utformning. Uppfinningar, nya tillverkningsmetoder, kommunikationsmedel, transportsätt och distributionsformer har givit företaget en ny rörlighet. Vi är övertygade om att dessa tendenser kommer att bibehållas och att de nödvändiggör en mera aktiv lokaliseringspolitik än hittills. En naturlig målsättning är härvid att gynna en snabbare tillväxt av medelstora tätorter till förmån för en lugnare utveckling i de utpräglade storstadsområdena.

"Lokaliseringspolitik" underlättas sålunda väsentligt av ett livligt nyföretagande, ty det är just de nya företagens lokalisering som på ett naturligt sätt låter sig påverkas. Statsmakternas insatser måste på olika områden här vara samstämda med den allmänna näringspolitiken. För den stora grupp av mindre företag som drivs i form av enskild firma betyder den fysiska inkomst- och förmögenhetsbeskattningens utformning, införande av friare avskrivningsregler, möjlighet till skattefria avsättningar samt resultatutjämnning mycket mer än tillfälliga stödåtgärder när det gäller att bygga upp det egna företaget. Avgörande för lokaliseringpolitiken är att tusentals personer årligen är villiga att taga de risker som alltid är förenade med ställningen som egen ansvarstagande företagare.

Den ekonomiska politiken

Det finns ingen anledning för den allmänna ekonomiska politiken att gynna en viss typ av företag. De marknadsmässiga krafterna bör vara de enda avgörande för vilken företagsstorlek som är mest rationell. Den mindre företagsamheten skall således försvara sin ställning genom effektivitet och räntabilitet.

De särskilda svårigheter som möter de mindre företagen sammanhänger i stort sett med det moderna samhällets alltmera invecklade struktur. Alla de rent praktiska problem som uppstår i samband med personalpolitiken, källskatten, olika sociala arrangemang där företaget enligt lag har att medverka, såsom ATP, sjukförsäkringen etc., semesterlagstiftningen, arbetstidens reglering, kollektivavtalen etc., bildar tillsammans ett komplex som ofta växer en mindre företagare, utan tillgång på specialister på dessa frågor, över huvudet.

Men allt detta har inte direkt att göra med den produktiva verksamhet som företagen bedriver. Därför är det skäl att noga undersöka vad som kan göras för att de mindre företagen lättare skall kunna klara de sidordnade delar av sin aktivitet, som det rimligen kan fordras att företagen ombesörjer. För många företag kan det vara värdefullt att administrera data och bokföringsuppgifter hos särskilda bokföringsföretag eller regionala intressekontor, som ombesörjer en rad av dessa bokföringstekniska och allmänt administrativa uppgifter.

Företagarutbildningen

Nybildning av företag sker i de flesta fall i den formen att personer med intresse att driva en egen rörelse startar ett företag. Rekryteringen av företagare sker bland många kategorier av människor med den mest skiftande grad av utbildning. Inte sällan är det yrkesskickliga arbetare eller verkmästare, vilka vid tekniska skolor, genom läroutbildning eller annan praktisk verksamhet har skaffat sig yrkestekniska kunskaper, som prövat sin lycka som företagare. I utbildningen har däremot i många fall inte ingått någon skolning i ämnen som gäller elementär företagsekonomi, redovisnings- och bokslutsteknik, uppläggning av kalkylsystem och andra ämnen av betydelse för en framgångsrik företagsledning. I allmänhet vet dessa nyblivna företagare inte heller mycket om de frågor som rör försäljning och marknadsföring av olika produkter.

Denna brist på ekonomisk skolning kan leda till att företag med i och för sig goda livsbetingelser inte drivs lönsamt och efter några år självdör. Ibland håller sig företaget flytande genom att ägaren inte erhåller rimlig ersättning för sina arbetsinsatser under en onormalt lång arbetsdag. Å andra sidan finns många exempel på hur nyetablerade företag trots ägarens otillräckliga teoretiska kunskaper snabbt har blivit väl-skötta, vinstgivande och följaktligen utvecklingsdugliga. Ofta har då ägaren vid sidan av sitt ordinarie arbete genom självstudier eller speciella kurser kompletterat sina kunskaper i ekonomi och företagsledning eller fått sakkunnig hjälp på ett eller annat sätt. Det är därför av vikt att staten ytterligare engagerar sig på företagarutbildningens område.

Egenföretagarna är på visst sätt diskriminerade när det gäller möjligheten att delta i kursverksamhet och annan utbildning, varigenom de kan utveckla sig som företagare. Enligt gällande skatteregler äger nämligen en företagare, som driver egen rörelse, inte rätt att göra avdrag för kostnader sammanhängande med sådan utbildning. Avdragsrätt föreligger ej när det gäller att inhämta nya kunskaper i exempelvis bokföring och redovisningsteknik, arbetsledning, administration m. m. Företagsledare i flermansbolag har däremot avdragsrätt för sådana kurser i egenskap av anställd tjänsteman i bolaget.

Enligt vår mening finns det inga motiv för att på detta sätt försvåra småföretagarnas vidareutbildning. Eftersom det ur både samhällets och näringslivets synpunkt är önskvärt att de mindre företagen sköts så rationellt som möjligt och att företagarna är väl orienterade om alla de bestämmelser och föreskrifter som reglerar företagets verksamhet, bör det ligga i det allmännas intresse att behandla företagarnas egna utbildningskostnader med samma generositet som för andra inom företagen verksamma grupper.

Vi anser sammanfattningsvis att det allmänna för att främja nyföretagsamhet och stärka den redan befintliga mindre företagsamheten bör väsentligt vidga sina insatser för utbildning av blivande och redan etablerade företagare. Nya utbildningsvägar bör även prövas i samarbete med näringslivets organisationer för att nå de vuxna elever, med omfattande praktisk erfarenhet, som det här är fråga om. För att snabbt nå effektiva resultat är det önskvärt att både existerande och nya institutioner ges tillräckliga ekonomiska resurser för att på ett okonventionellt sätt starta en omfattande grundutbildning samt bedriva fortsättningskurser för de mindre företagarna.

Forskning

Det ankommer på statsmakterna att sörja för grundforskningen inom de områden som är av central betydelse för teknik och företagande. Vederhäftiga internationella undersökningar visar att den långsiktiga framstegstakten i ett land till stor del beror på den tekniskt vetenskapliga forskningens omfattning och organisation. För de mindre företagen är det av betydelse att det allmänna svarar för grundforskningen och även för en del av den målinriktade forskningen. Endast härigenom kan garantier skapas för att denna forsknings resultat någorlunda snabbt kommer också mindre företag till del.

I fråga om målforskningen är det naturligt att det redan etablerade samarbetet mellan stat och branschföreningar bibehålles och vidareutvecklas, d. v. s. att de gemensamt finansierar den forskning som man inom branschen bedömer som särskilt angelägen. En grundläggande

svårighet är emellertid att de branschföreningar som svarar för de ekonomiska bidragen långt ifrån alltid täcker alla eller ens huvuddelen av företagen. Detta är betänkligt för alla parter och fördröjer utan tvekan den tekniska utvecklingen av vissa branscher. Det betyder även oproportionerligt stora uppoffringar för vissa av företagen.

Problemet är av både finansieringsteknisk och kommunikationsteknisk art. I något fall, t. ex inom byggnadsindustrien, har frågan lösts så att riksdagen beslutat om en obligatorisk avgift som uttages för forskningen. Detta tillvägagångssätt är emellertid ingalunda invändningsfritt.

Endast om de mindre företagen i en eller annan form själva lämnar bidrag till forskningen inom sin bransch torde man kunna räkna med att grundförutsättningar kan skapas för en snabbare och effektivare förmedling av nya rön till den oftast mycket stora och något svårtillgängliga kretsen av mindre företag. Även för denna så viktiga information bör enligt vår mening det allmänna lämna sin medverkan. Det räcker härvid inte med cirkulär och dylikt, utan det fordras även omfattande lokal informations- och kursverksamhet, rådgivning o. s. v. Formerna för allt detta måste självfallet närmare utredas. Tydligen sammanhänger dessa frågor även med småföretagarnas utbildning och företagareföreningarnas verksamhet.

Finansieringsfrågor

Företagsfinansiering vare sig det gäller större eller mindre företag sker nästan alltid genom en kombination av kredit och självfinansiering. Det egna kapitalet ger kreditgivarna vissa garantier för fordringarnas säkerhet. Är relationen mellan eget och främmande kapital ogynnsam, måste banker och andra kreditinstitut visa stor försiktighet när det gäller ökad kreditgivning. Härav följer att det för mindre, och särskilt då växande, företag är av största betydelse att de kan bygga upp ett tillräckligt stort eget kapital.

I ett växande företag uppstår med nödvändighet alltid behov av ökad kapitalinsats. Den nästan överallt fortskridande rationaliserings- och mekaniseringsprocessen verkar i samma riktning. Kapitalbehovet kan antingen tillgodoses genom "nedplöjning" av företagets vinster i rörelsen eller genom upplåning, d. v. s. "extern" finansiering. Betydelsefullt är att självfinansiering och extern finansiering framstår som ungefär likvärdiga finansieringsmetoder. Den ena metoden får inte gynnas eller missgynnas på den andras bekostnad genom olämpligt utformad skattelagstiftning eller på annat sätt. Självfinansieringen är en form av företagssparande, och särskilt för mindre företag är det av stor betydelse att denna möjlighet till konsolidering och vidareutveckling underlättas. Generösa avskrivningsregler, både i fråga om fastighet och i fråga om

maskiner, skulle stärka de mindre företagens möjlighet till konsolidering och minska kreditbehovet.

Möjligheter att avsätta vinstmedel skattefritt till en självfinansieringsfond eller liknande underlättar en ökning av företagets eget kapital. Fördelen med en sådan fond är att den kan läggas upp oberoende av företagets avskrivningsbara tillgångar. ATP-reformen har aktualiserat frågan om stimulerande åtgärder för företagssparande. Eget kapital har den fördelen att en djärvare satsning kan göras.

Nödvändigt för framför allt familjeföretagen är att förutsättningarna för deras fortbestånd och drift inte äventyras genom förmögenhets- och arvsbeskattningens utformning. Som exempel på lämpliga åtgärder i detta hänseende kan nämnas undantag av viss för driften särskilt betydelsefull egendom vid värdering samt skattekredit med utökade möjligheter till avbetalning av arvsskatt. Det egna kapitalet i ett aktiebolag har emellertid först och främst formen av aktiekapital, som erhålles genom tillskott utifrån. För de mindre företagen är det särskilt nödvändigt att underlätta anskaffningen av eget kapital genom tillskott utifrån. För dessa företag står nämligen möjligheten av börsintroduktion inte öppen. Andra utvägar måste därför prövas. En möjlighet är olika typer av emissionsbolag, vilka antingen bildas och förvaltas av ordinarie kreditinstitut eller står fria gentemot dessa. (Ett gott exempel på den sistnämnda formen är Coronaverken; också bankernas investmentbolag kan inom vissa gränser fullgöra motsvarande funktion.) Även regionala holdingbolag bör kunna bidra till en effektiv finansiering av mindre företag. Den goda kontakten underlättar här samarbete och information.

För att underlätta småföretagens externa finansiering måste över huvud taget sådana förhållanden undanröjas som verkar diskriminerande för aktiebolagens möjlighet till sådan finansiering. Hit bör räknas de höga emissionskostnaderna för nyteckning av aktier. Dessa kostnader är nämligen icke avdragsgilla. Vidare innebär dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster en direkt reducering av räntabiliteten hos ett eventuellt nytillskott av riskbärande kapital.

En annan form av anskaffande av riskvilligt kapital utifrån utgör s. k. participating debentures. Dessa kan närmast beskrivas som förlagsbevis på vilka räntan ställts i relation till utdelningen på bolagets aktier. I utlandet finns även möjlighet till konvertering av debentures till aktier. Debentures har möjligen en dålig klang på grund av den roll dessa kom att spela i Kreugerkraschen. Den nya aktiebolagslagen medger emellertid en helt annan och effektivare inblick i företagen, vilket bidrar till att väsentligt minska de eventuella risker som förr kunde anses vara förknippade med debentures.

I fråga om krediterna skiljer man regelmässigt på anläggningskrediter, vilka är långfristiga, samt rörelsekrediter, vilka är av mera kortfristig natur. På rörelsekrediternas område är experimentverksamheten i full gång. Som exempel härpå kan nämnas "factoring", d. v. s. överlåtelse av fakturafordringar till kreditinstitut.

Småföretagen särskiljer sällan de problem som är förknippade med rörelse- resp. anläggningskredit. Genom införande av företagsinteckning kan nya områden av näringslivet erbjuda säkerhet för kredit i en utsträckning som tidigare icke var möjlig. Detta gäller i synnerhet handeln och servicenäringarna.

F. n. fyller AB Industrikredit och AB Företagskredit en viktig funktion såsom förmedlare av de långfristiga anläggningskrediterna. Det är emellertid önskvärt att skapa ytterligare möjligheter för de mindre företagen att erhålla sådana krediter. Obligationsmarknaden är f. n. stängd för denna grupp. Alternativ till Industrikredit och Företagskredit bör finnas, inte minst därför att creditsökanden, företag som vänt sig till dessa institut utan att godkännas som låntagare rent principiellt, bör ha tillfälle att pröva sina möjligheter hos konkurrerande institutioner. Bankerna bör ges vidgade möjligheter till långsiktig kreditgivning genom ökad upplåning ur AP-fonderna.

Genom en utvidgning av främst sparbankernas möjligheter till risktagande i kreditbedömning skulle de mindre företagen, som ofta saknar reala sakvärden, kunna konkurrera på gynnsammare villkor. Sålunda vore det värdefullt om bankerna formellt hade möjlighet att i större utsträckning än för närvarande lägga utvecklingsmässiga synpunkter på kredittagarna. Ofta kan den reella kreditrisken vara mindre vid kreditgivning till expansiva och lönsamma företag med goda framtidsutsikter men med bristfälliga formella säkerheter än vid kreditgivning till stagnerande företag med liten räntabilitet, som i och för sig kan erbjuda botteninteckningar i kanske svårsålda fastigheter. En mera nyanserad kreditriskbedömning borde därför eftersträvas.

I detta sammanhang bör påpekas det intresse som sparbankerna torde ha att hjälpa företag inom sitt verksamhetsområde med krediter, ett intresse som hittills inte synes fullt utnyttjat av företagen. De angivna ändringarna i banklagen innebär även en utökad rätt för sparbankerna att lämna kredit på checkräkning. Även i andra avseenden bör åtgärder vidtagas för att åstadkomma en utökad kreditgivning från sparbankernas sida till företagen. Slutligen bör försäkringsbolagen få vidgad rätt till företagsutlåning.

Företagsformer

Olika företagsformer, såsom aktiebolag, kommanditbolag, handelsbolag, ekonomisk förening och enskild firma, skiljer sig från varandra

bl. a. genom inregistrering, delägarnas ansvar, årsredovisningens uppläggning, vinstfördelning och beskattning. Den stora skiljelinjen går mellan aktiebolagen å ena sidan och de övriga företagsformerna å den andra. Aktiebolagslagen ger ingående regler för många frågor rörande organisation och redovisning. För övriga företagsformer är lagreglerna tämligen summariska och måste i stor utsträckning kompletteras med avtal mellan delägarna.

Aktiebolagsformen innebär en del fördelar för både företag och dess ägare men medför samtidigt avsevärda komplikationer. Trots detta har på senare år en ökad tendens förmärkts att ombilda även mindre företag till aktiebolag. Det torde i själva verket vara önskvärt att övergång till en ny fastare företagsform underlättas för de företagare som så önskar. Bland de fördelar med aktiebolagsformen som härvid bör tillvaratagas kan i första hand nämnas en klar avgränsning av det ekonomiska ansvaret för företagets åtaganden och förbindelser i förhållande till ägaren samt att även det kapital som arbetar i företaget är avskilt från ägarnas privata tillgångar och skulder. Men för att nå dessa och liknande syften kan det ifrågasättas om nuvarande komplicerade och rigorösa lagbestämmelser verkligen är erforderliga.

Vi anser därför att vid sidan av aktiebolagsformen en ny bolagsform bör skapas, som är enklare än vad som nu gäller för aktiebolagen men fastare än för ett handelsbolag eller en enskild firma. Till en del motiveras aktiebolagslagens regler av att kravet på insyn och en fast företagsorganisation växer från borgenärernas liksom från delägarnas sida, när endast företagets eget kapital svarar för ingångna förpliktelser. I rimlig utsträckning bör dessa krav tillgodoses även av en ny bolagsform, som i första hand bör vara avsedd att tillgodose företag med relativt litet aktiekapital och ett inte alltför stort antal delägare.

Konkurrensförhållanden

En väsentlig grundprincip i vårt ekonomiska system utgörs av den fria konkurrensen mellan olika företag, i stort sett oberoende av branschtillhörighet, företagsform, företagsstorlek etc. Enligt samma princip bör konkurrensförutsättningarna vara lika för alla företag, vare sig de bedrivs i enskild eller offentlig rättslig regi. Undantag från denna princip bör givetvis gälla inom områden där enskilda företag inte kan — eller av olika skäl inte bör — bedriva affärsmässig verksamhet. Inom övriga områden saknas anledning till åtskillnad i konkurrenshänseende mellan enskild och offentlig företagsamhet. Uppfylles icke detta krav kan följden bli ett ineffektivt utnyttjande av samhällets tillgångar på arbetskraft och kapital.

Under senare år har den offentliga företagsamheten i konkurrens med enskilda företag tillväxt i betydande omfattning. Inom åtskilliga om-

råden har verksamheten givits sådan utformning att en direkt diskriminering av det enskilda näringslivet uppkommit. Såsom exempel kan — utan rangordning — nämnas olika förhållanden inom bostadsmarknaden, bl. a. i samband med kreditgivningen, skillnader i domänverkets prispolitik m. m. vid försäljning till enskilda träindustrier resp. till AB Statens skogsindustrier, vissa landstings och kommuners upphandling från Landstingens inköpscentral, varuskattefriheten vid leveranser till staten från försvarets fabriksverks centrala beklädnadsverkstad i Karlskrona och från statliga och kommunala tvätterier.

I vissa fall saknas företagsekonomiens bärkraft för offentlig företagsamhet i konkurrens med enskilda näringsidkare. I dessa fall medför de offentliga organens engagemang en ur samhällets synpunkt ogynnsam fördyring av erforderliga tjänster och varor. Det får betraktas som synnerligen angeläget att skyndsamt undersöka förekommande former av konkurrensbegränsning till följd av statliga och kommunala företagsverksamhet inom olika områden.

Med stöd av ovan anförda synpunkter hemställs,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig utredning rörande förutsättningarna för den mindre företagsamheten, innefattande bl. a.

a) åtgärder för att underlätta kreditförsörjningen för dessa företag enligt ovan angivna riktlinjer,

b) åtgärder för att förbättra de mindre företags självfinansiering,

c) olika åtgärder för att underlätta nyetablering av företag,

d) ökat stöd till företagsledarutbildning,

e) åtgärder för att förmedla den tekniska forskningens rön till mindre företag,

f) tillskapande av en förenklad aktiebolagsform,

g) undersökning av olika former av konkurrensbegränsning till följd av statliga och kommunala företagsverksamhet.

Stockholm den 26 januari 1967

Hans Nordgren (h) Carl-Wilh. Lothigius (h) Carl Eric Hedin (h)
Gunnar Oskarson (h) Per Petersson (h) Filip W. Fridolfsson (h)